

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Interfacultaire Lerarenopleidingen

Interfacultaire Lerarenopleiding (ILO)
Pedagogische en Onderwijswetenschappen (POW)
Nieuwe Achtergracht 166
1018 WS Amsterdam

Studiehandleiding

Democratie, actualiteit en controverse in de klas

Keuzevak / 7104MA142Y

Opleiding: Master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs
voltijd & deeltijd
verdiepingsmodule

Cursusjaar: 2025-2026 – Semester 1 (najaar), blok 1

Vakcoördinator: Geerte Savenije
g.m.savenije@uva.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Leerdoelen	3
3. Onderwijsvormen	4
4. Toetsing	4
5. Van de student verwachte activiteiten	5
6. Rooster & literatuur	5
7. Evaluatie van het onderwijs	6
Bijlage 1 – Beoordelingsformat eindopdracht	8

1. Inleiding

Wat is de taak van het onderwijs wat betreft burgerschap? Ieder schoolvak draagt op een eigen wijze bij aan burgerschapsonderwijs, maar docenten zijn zich daar niet altijd bewust van of maken het niet expliciet voor leerlingen. In dit vak verkennen we mogelijke antwoorden op deze vraag vanuit verschillende perspectieven:

- 1) nationale en internationale burgerschapsvisies;
- 2) kritisch omgaan met actualiteit, nieuws en informatie;
- 3) omgaan met en lesgeven over controverse.

We bespreken concrete invullingen op de eigen stageschool en binnen het eigen vak. We gaan gezamenlijk lesmateriaal ontwikkelen en delen. We ontwikkelen een eigen visie die verbonden is met het schoolvak.

Doel en plaats van het vak in het studieprogramma

Dit vak is één van de keuzevakken die in het eerste blok van het tweede semester van de master Leraar VHO wordt aangeboden. In onderstaand schema is te zien wat de plaats is van het vak binnen het gehele studieprogramma (voltijd).

Blok 1	Blok 2	Blok 3
	Pedagogiek en Algemene Didactiek C (3 EC)	
Keuzevak: Democratie, actualiteit en controverse in de klas (3 EC)	Vakdidactiek 2 (3 EC)	
Educatief Ontwerpen (6 EC)		
Onderwijspraktijk C (15 EC)		
Intervisie (0 EC)		

2. Leerdoelen

1. De student analyseert de rol van burgerschap in het onderwijs vanuit pedagogisch-vakdidactisch perspectief. Het gaat hierbij om:
 - verwerven van kennis over nationale en internationale burgerschapsvisies;
 - verwerven van kennis over kritisch omgaan met actualiteit, nieuws en informatie en de vertaling daarvan in (vakspecifieke) aanpakken;
 - verwerven van kennis over omgaan met en lesgeven over controverse en de vertaling daarvan in (vakspecifieke) aanpakken;
 - identificeren van concrete invullingen van burgerschapsonderwijs op de eigen stageschool en binnen het eigen vak (mede op basis van gesprek met iemand uit de school);
 - verkennen van concrete uitwerkingen in een lesontwerp voor het eigen schoolvak.
2. De student vormt een eigen visie op de rol van burgerschap in het onderwijs. Het gaat hierbij om:
 - bepalen en onderbouwen van een eigen visie op burgerschap verbonden aan het eigen schoolvak;

- beschrijven van (mogelijke) concrete uitwerkingen van die visie in het eigen pedagogisch/vakdidactisch handelen.

3. Onderwijsvormen

Dit vak bestaat uit interactieve hoor/werkcolleges, met daarin ruimte voor werkvormen voor kleine groepjes. De studenten krijgen ook voorbereidingsopdrachten mee. De colleges vinden plaats op:

- 2 september 2025 13.00 – 14.45 uur
- 16 september 2025 13.00 – 16.30 uur
- 30 september 2025 13.00 – 16.30 uur
- 7 oktober 2025 13.00 – 14.45 uur

4. Toetsing

Het vak Democratie, actualiteit en controverse in de klas wordt afgesloten met een zelfstandig te maken *take home*-opdracht. Het doel van de opdracht is om jouw visie op burgerschapsonderwijs uit te werken. Je geeft weer welke doelen jij nastreeft met burgerschapsonderwijs (denk aan kennis, vaardigheden en attitudes). Je positioneert je ten opzichte van het (landelijk) discours over burgerschap en verkent de verbinding met kennis en vaardigheden die in jouw vak centraal staan. Je brengt onder woorden welke rol democratie, actualiteit, informatie en controverse spelen in je visie. Je bespreekt hoe je handen en voeten geeft of zou willen geven aan je visie in je eigen praktijk (op het niveau van de school, de les en de relatie met de leerling).

Voor de opdracht maak je gebruik van de behandelde literatuur en didactische voorbeelden tijdens de werkgroepen en je observaties op de stageschool. Je laat in de opdracht zien hoe jouw visie zich verhoudt tot deze literatuur en praktijk. Het kan zijn dat de visie die je uitwerkt van toepassing is op jouw (stage)school. In dat geval is de opbrengst (visiestuk) ook voor hen relevant. Maar dit is geen eis van de opdracht. De omvang van het eindproduct is maximaal 1500 woorden. De tekstvorm en -structuur zijn vrij.

Het cijfer komt tot stand door puntentoebedeling aan verschillende in de opdracht te verwerken vereisten (zie bijlage 1). Tijdens de keuzemodule worden deze eisen nog verder toegelicht. Voor deze opdracht dient een voldoende te worden behaald (tenminste 5,5) en er wordt afgerond op een half cijfer. De eindopdracht bepaalt voor 100% het eindcijfer voor dit vak. Er is een herkansingsmogelijkheid. Als je na de herkansing geen voldoende hebt gehaald, moet je je volgend semester opnieuw inschrijven voor een keuzevak.

Toetsdata – Voltijd & deeltijd

- Eindopdracht: ingeleverd via Canvas voor **dinsdag 21 oktober 2025, 9:00 uur**
- Eventuele herkansing: ingeleverd via Canvas voor **dinsdag 2 december 2025, 9:00 uur**

In de Onderwijs- en Examenregeling (OER) vind je meer algemene informatie over toetsing, bijvoorbeeld over de voorwaarden om aan tentamens te mogen deelnemen, herkansingen en de geldigheidsduur van uitslagen. Zorg ervoor dat je van deze informatie op de hoogte bent. Je vindt de OER op de studentwebsite: <https://student.uva.nl/onderwerpen/onderwijs-en-examenregelingen-oer>.

Bronvermelding

Bij de opdrachten maak je gebruik van verschillende bronnen. Hierbij is het verplicht om een correcte bronvermelding te gebruiken. Binnen de Interfacultaire Lerarenopleidingen wordt gebruik gemaakt van de APA-richtlijnen voor het weergeven van bronnen. Op de Canvas opleidingspagina kan je nalezen hoe je deze richtlijnen moet gebruiken.

Het gebruik van de APA-richtlijnen heeft de voorkeur, maar als jij vanuit jouw vooropleiding gewend bent om met een ander bronvermeldingssysteem te werken, dan staat het je vrij om dat systeem te gebruiken (mits consequent toegepast).

Feedback

De feedback op de opdracht wordt twee weken na de inleverdatum in Canvas zichtbaar (algemene opmerkingen en/of opmerkingen in je opdracht). Bekijk de feedback en vraag je docent eventueel om nadere toelichting. Vervolgens duurt het nog 1-2 weken voordat het cijfer zichtbaar is in SIS. Aangezien de eindopdracht digitaal wordt nagekeken, is er geen apart inzagemoment.

5. Van de student verwachte activiteiten

In dit vak wordt het volgende van studenten verwacht:

- Er wordt van je verwacht dat je bij alle colleges aanwezig bent. Natuurlijk kan het een keer gebeuren dat je ziek bent. Stuur in dat geval voorafgaand aan het college een bericht naar je docent, zodat hij/zij weet waarom je afwezig bent. Als je een tweede keer afwezig bent, dan kun je het vak in principe niet afronden, vanwege het beperkte aantal colleges.
- Bij de colleges wordt actieve aandacht vereist en mogen altijd vragen gesteld worden. Je krijgt soms opdrachten mee om over na te denken. Dat is dan huiswerk.
- Teksten moeten allemaal gelezen worden voordat je naar de colleges komt. Neem de teksten mee. Er worden vragen over gesteld en er wordt over gediscussieerd.

Indicatie tijdsinvestering (3 EC)

Deelname aan colleges	10 uur
Zelfstudie literatuur	38 uur
Vorbereidingsopdrachten colleges	6 uur
Afsluitende opdracht	30 uur

Totaal aantal te besteden uren (3*28 uur): 84 uur

6. Rooster & literatuur

Zie *Canvas* voor de inhoudelijke voorbereiding voor de colleges en links naar onderstaande verplichte literatuur.

- Duvekot, S., de Jong, W., Valgas, C. & de Haan, Y. (2023). *Jongeren en nieuws 2006-2022*. #UseTheNews.
- Eidhof, B. (2020). H4. Een visie formuleren. Wat is burgerschapsonderwijs? In B. Eidhof (red.). *Handboek Burgerschapsonderwijs voor het voortgezet onderwijs*. ProDemos, pp. 57-76.
- Joris, M. (2022). Burgers in de maak? Burgerschapsvorming op school anders bekeken. *Pedagogische Studiën*, 98(3), 221-235.

- Osborne, J., Pimentel, D., Alberts, B., Allchin, D., Barzilai, S., Bergstrom, C., Coffey, J., Donovan, B., Kivinen, K., Kozyreva, A., & Wineburg, S. (2022). *Science Education in an Age of Misinformation*. Stanford University.
- Radstake, H. (2016). *Handleiding bij de docenttraining Je hebt makkelijk praten - Het begeleiden van gesprekken over maatschappelijk gevoelige onderwerpen in de klas*. Stichting School en Veiligheid.
- Veugeliers, W. (2021). How globalisation influences perspectives on citizenship education: from the social and political to the cultural and moral, *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 51(8), 1174-1189.
- Wansink, B., Mogutov, M., Damhuis, K., & Bronkhorst, L. (2024). Situationality in discussing controversial topics: (When) does controversial equal difficult? *Journal of Social Science Education*, 23(2), 1-36.
- <https://www.expertisepuntburgerschap.nl/voortgezet-onderwijs/>

7. Evaluatie van het onderwijs

Elk vak wordt na afloop geëvalueerd door middel van een vragenlijst. Zo kun je als student je feedback geven op de kwaliteit van het onderwijs. Op basis van de evaluaties kan een vak waar nodig verbeterd worden voor de volgende groep studenten. Beantwoord de vragen zo eerlijk mogelijk en wees daarbij concreet en constructief. De evaluatie is uiteraard anoniem.

Een aantal weken na afloop van het vak wordt er een evaluatierapport op de Canvasomgeving van het vak geplaatst. Als uit de evaluatie blijkt dat er meer dan alleen een vragenlijst nodig is, dan organiseert de opleiding een panelgesprek. Hiervoor worden een aantal studenten uitgenodigd. Samen met de docent en de onderwijsdirecteur of kwaliteitszorgmedewerker wordt gesproken over het verloop en de inhoud van het vak. Studenten kunnen ook zelf een panelgesprek aanvragen.

Verbeteringen naar aanleiding van eerdere evaluaties

Dit vak is de vorige periodes door studenten meerdere keren goed beoordeeld. De evaluaties van het afgelopen jaar gaven geen aanleiding tot structurele wijzigingen.

Algemene informatie

Deelname aan onderwijs en tentamen

Om deel te kunnen nemen aan het onderwijs en de afronding van dit vak dien je je binnen de voorgeschreven periode aan te melden conform de door het onderwijsbureau voorgeschreven procedure. Bij niet-tijdige aanmelding of onjuiste inschrijving kan deelname aan het onderwijs en/of tentamen worden geweigerd. Als je correct staat ingeschreven voor het vak, hoef je je **niet** apart aan te melden voor het tentamen en het eventuele hertentamen. Uitsluitend bij correcte inschrijving kunnen de resultaten in SIS worden verwerkt. Zie voor de aanmeldingsprocedure de pagina 'Vakaanmelding' op de studentenwebsite: <https://student.uva.nl/onderwerpen/vakaanmelding>.

1. Roosterwijzigingen

De locatie van het onderwijs en tentamens vind je op <http://rooster.uva.nl>. Houd de mededelingen op de Canvasomgeving van de cursus in de gaten voor eventuele roosterwijzigingen.

2. Onderwijs- en Examenregeling (OER)

In de Onderwijs- en Examenregeling (OER) vind je belangrijke informatie over toetsing, bijvoorbeeld over de voorwaarden om aan tentamens te mogen deelnemen, herkansingen en de geldigheidsduur van uitslagen. Zorg ervoor dat je van deze informatie op de hoogte bent! Je vindt de OER op de studentwebsite: <https://student.uva.nl/onderwerpen/onderwijs-en-examenregelingen-oer>.

3. Fraude en plagiaat

Onder fraude wordt verstaan het handelen of nalaten van de student dat erop gericht is het vormen van een juist oordeel door de examinerator omtrent kennis, inzicht en vaardigheden van de student geheel of gedeeltelijk onmogelijk te maken. Een voor iedereen duidelijk herkenbare vorm van fraude is bijvoorbeeld het op enigerlei wijze 'spieken' tijdens het tentamen. Een helaas vaak voorkomende vorm van fraude, die in de wetenschappelijke wereld zeer zwaar wordt aangerekend, is het plegen van plagiaat.

Plagiaat

Een wetenschappelijke tekst moet controleerbaar zijn en daarom dien je gebruikte (internet)bronnen altijd te vermelden in een zogenaamde bronvermelding. Als je een stuk tekst of tabel van iemand overneemt geef je precies aan wie de auteur is en waar je de tekst of tabel hebt gevonden. Doe je dat niet en wek je dus de indruk dat die tekst of die gegevens van jezelf zijn, dan wordt dat plagiaat genoemd. Het plegen van plagiaat in een paper of scriptie betekent altijd uitsluiting van de betreffende tentamen- of scriptiegelegenheid. Bovendien kan de examencommissie nog zwaardere straffen opleggen. Zorg dus dat je altijd goed je bronnen vermeldt en niet zomaar stukken tekst of gegevens van anderen overneemt. Zie voor meer informatie de studentenwebsite: <https://student.uva.nl/onderwerpen/plagiaat-en-fraude>.

Copyright

Je mag geen lesmateriaal gemaakt door de docent met anderen delen (zoals PowerPoint presentaties, online video's, online manuscripten, opdrachten, examenmateriaal, etc.).

4. Beroepsmogelijkheden

Als je het niet eens bent met een beoordeling, neem dan eerst contact op met de vakcoördinator. Hij/zij is als examinerator verantwoordelijk voor de beoordeling. Je kunt dan nagaan of een herbeoordeling mogelijk is. Als dat niet mogelijk is, of je blijft het oneens met de beoordeling, dan kan je binnen 6 weken na bekendmaking van de uitslag beroep aantekenen bij het College van Beroep voor de Examens (CBE). Het College dient overeenkomstig artikel 7.61, tweede lid, van de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) te beoordelen of de bestreden beslissing al dan niet in strijd is met het recht. Let op: Het College is *niet* bevoegd te oordelen over de inhoud van gemaakte papers of tentamens. De CBE heeft een beperkte toetsingsmogelijkheid en beoordeelt slechts of de Examencommissie c.q. examinerator in redelijkheid tot het desbetreffende oordeel heeft kunnen komen. Studenten worden geacht om, wanneer zij beroep bij het CBE aantekenen, tevens contact op te nemen met de studieadviseur en/of de examencommissie van de ILO. Dit schort de termijn voor beroep bij het CBE niet op.

Bijlage 1 – Beoordelingsformat eindopdracht

De eindopdracht wordt beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

Beoordelingscriteria	Punten
Expliciteren van eigen doelen met betrekking tot burgerschapsonderwijs (denk aan kennis, vaardigheden en attitudes)	19
Verbinding met (landelijk) discours over burgerschapsonderwijs	19
Verbinding met vakspecifieke kennis en vaardigheden	19
Verbinding met literatuur uit de module (democratie, actualiteit, informatie en controverse)	19
Verbinding met praktijk (school, de les en de relatie met de leerling)	19
Taal, formulering, structuur	5
Totaal aantal te behalen punten	100

Deze criteria worden over het geheel van de opdracht beoordeeld en zijn daarmee niet bedoeld als alineastructuur of tussenkopjes. Bij vragen kun je contact opnemen met de docenten.

Ga voorzichtig om met data van leerlingen: anonimiseer je verslag!

Binnen de opleiding moet je voorzichtig omgaan met persoonlijke informatie over leerlingen en collega's. Stel jezelf de vraag: is het echt nodig om de persoonsgegevens van de leerling of de collega te gebruiken, of kan het ook anders? Let in ieder geval op de volgende punten:

1. **Anonimiseer je verslag** – om de situatie te begrijpen is het voor de docent niet nodig om de echte naam van individuen te weten. Schrijf bijvoorbeeld 'leerling 1' en 'leerling 2' in plaats van de echte naam van de leerling.
2. Ook als je data bewaart van leerlingen en/of collega's, doe dit zoveel mogelijk zonder de persoonsgegevens van leerlingen en/of collega's te vermelden.
3. Zorg dat je niet onnodig data van leerlingen en/of collega's bewaart. Bewaar alleen eventuele data die je nodig hebt voor de opdrachten voor dit vak.
4. Bescherm de data goed – het gaat vaak om persoonlijke informatie. Bewaar data bijvoorbeeld alleen op een computer met een sterke wachtwoordbeveiliging.
5. Ga ook in je dagelijks leven voorzichtig om met persoonsgegevens van anderen: praat bijvoorbeeld niet over leerlingen en/of collega's met naam en toenaam als je in openbare ruimtes bent (zoals in het openbaar vervoer of op feestjes).
6. Vernietig alle gegevens van leerlingen en/of collega's zodra je studie voorbij is.

Privacy

Respecteer de privacy van medewerkers en medestudenten. Dit betekent bijvoorbeeld dat je geen video/geluidsopnames van personeel of medestudenten mag maken of verspreiden zonder hun toestemming. Meer informatie is te vinden in het Studentenstatuut: Onderwijs - Universiteit van Amsterdam (uva.nl).